

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН І СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ КРАЇНАМИ АФРИКИ

В. П. Залізнюк, доктор наук з державного управління, доцент, Київський національний торговельно-економічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-7014-0207>

Методологія дослідження. Науково-методологічною основою дослідження впливу української економіки на розвиток торговельно-економічних відносин з країнами Африки є стратегічний підхід до державного управління. Результати дослідження ґрунтуються на загальнонаукових та спеціальних методах теорії державного управління та міжнародних економічних відносин. Зокрема, використано методи узагальнення та порівняння для формалізації тенденцій та спрямованості розвитку економічних відносин і торгівлі між Україною та країнами Африки; методи графічного представлення і візуалізації результатів – для аналізу динаміки торговельного обміну між досліджуваними країнами.

Результати. В статті проаналізовано закономірності формування державної політики торговельно-економічних відносин України з країнами Африки та їх вплив на економіку африканського регіону. Трендовий аналіз та графічний метод візуалізації даних дозволили визначити пріоритетні напрями співробітництва України з державами Африканського континенту відповідно до Стратегії зовнішньополітичної діяльності України.

Новизна. Узагальнено підходи до формування стратегії державного управління торговельно-економічною політикою співробітництва України та країн африканського регіону.

Практична значущість. Проаналізовано особливості формування торговельно-економічних відносин між Україною та 5 найбільшими торговельними партнерами серед країн африканського регіону. Визначено основні проблеми співпраці України з країнами Африки. Проаналізована географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України із окремими країнами Африки.

Ключові слова: торговельно-економічні відносини, економічне співробітництво, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, африканський регіон.

Постановка проблеми. Наявність значних покладів природних ресурсів на противагу слабо розвиненій економіці, робить країни Африки привабливим регіоном для розвитку інвестиційної діяльності в переробній промисловості, яка б була основана на технологіях розвинених країн. Виходячи із цього, головним завданням є забезпечення стабільного і поступального розвитку країн Африки, подолання внутрішніх протиріч для гарантування безпеки іноземного інвестування в країни континенту. Тому, ті сфери економіки і суспільного життя України, які є конкурентними на глобальному рівні можуть стати новим вектором у напрямі розвитку співпраці, зокрема, у напрямі забезпечення експорту аграрної продукції, надання наукових послуг і т. д. Все це в своїй сукупності

актуалізує дослідження впливу української економіки на розвиток торговельно-економічних відносин та співробітництва між країнами Африки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика торговельно-економічних відносин країн Африки в контексті розвитку світової економіки знаходить своє відображення у працях таких науковців як Р. Гусейнов, Л. Васильєв, В. Хорос, С. Гасім, М. Рубцова, А. Колганов, О. В. Коляда [3], С. Г. Черемісіна, О. М. Вовк і А. С. Кая [11–12] та ін. Проте, зважаючи на сучасні трансформаційні зміни в світовій економіці, нинішню ситуацію на економічному фронті в Україні, російську військову агресію, актуалізується тематика торговельно-економічних відносин та співробітництва між країнами Африки.

Мета статті: аналіз впливу української економіки на розвиток торгівельно-економічних відносин та співробітництва між країнами Африки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Геополітичні позиції України на міжнародній арені визначають її суб'єктом міжнародної політики. Зважаючи на прогнози ООН щодо збільшення чисельності населення, зокрема і в африканському регіоні, поживлення торгівельно-економічних відносин між Україною та країнами Африки може стати перспективним вектором для реалізації українських інтересів.

Попри обмеження та перешкоди, що викликані активними військовими діями, українська сторона суттєво посилила свою роботу на африканському напрямку. Підтвердженням цьому є дипломатичний тур Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до країн африканського регіону.

Взаємовигідні відносин з країнами Африки слугуватимуть важливою складовою стратегії нових горизонтів, яка націлена на просування національних інтересів України в усіх частинах світу.

Нерозкритий потенціал країн африканського регіону може сприяти зміцненню глобальних позицій України, створенню нових можливостей для розвитку національного бізнесу, зміцнення економічної, політичної, культурної, освітньої співпраці, протидії впливу РФ.

Україна вживає необхідних кроків у напрямі зміцнення співпраці з країнами Африки. Позитивним у даному напрямі є те, що засади відносин стратегічного партнерства в контексті співробітництва з державами Африки були викладені у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (рис. 1).

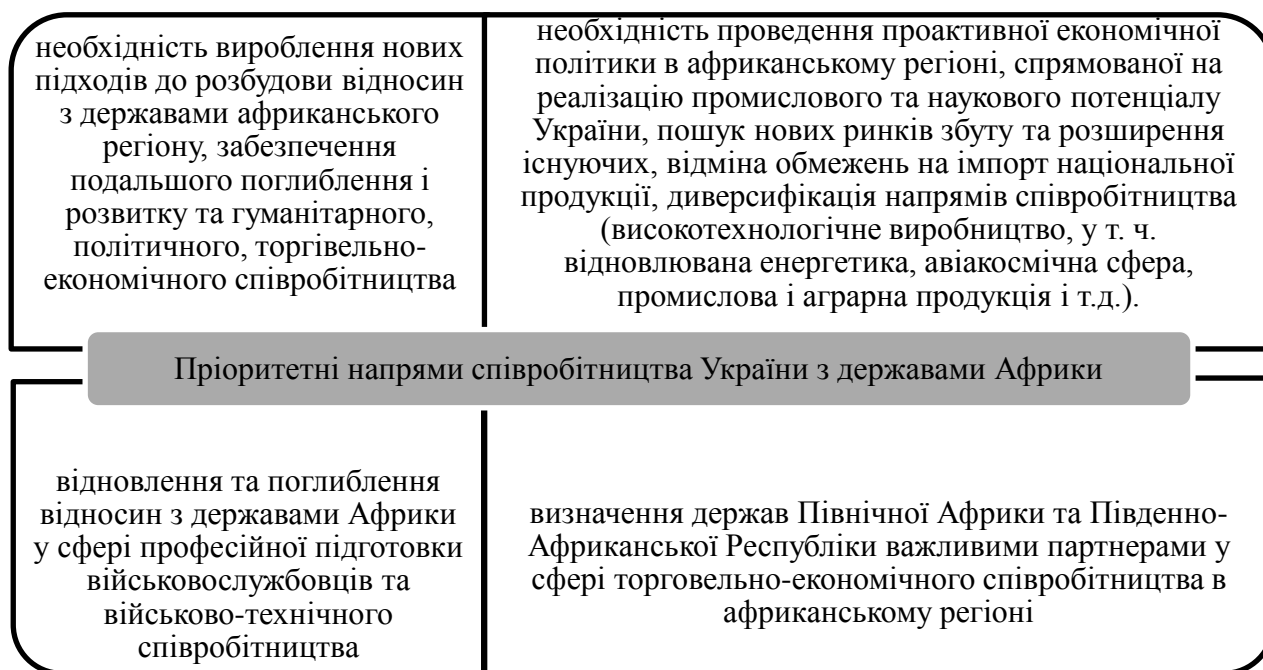

Рис. 1. Пріоритетні напрями співробітництва України з державами Африки
Джерело: складено автором за даними [5].

Військові дії негативно впливають не тільки на внутрішню економіку України, але й на її зовнішнь-торгівельне співробітництво, зокрема це стосується і показників зовнішнь-торгівельного співробітництва з країнами Африки.

Проаналізуємо особливості формування торгівельно-економічних відносин між

Україною та 5 найбільшими торгівельними партнерами серед країн африканського регіону (Марокко, Єгипет, Алжир, Туніс, Лівія).

Одним з найважливіших торгівельно-економічних партнерів України в африканському регіоні є Туніс. Показники двосторонньої торгівлі товарами між Україною та Тунісом показані на рис. 2.

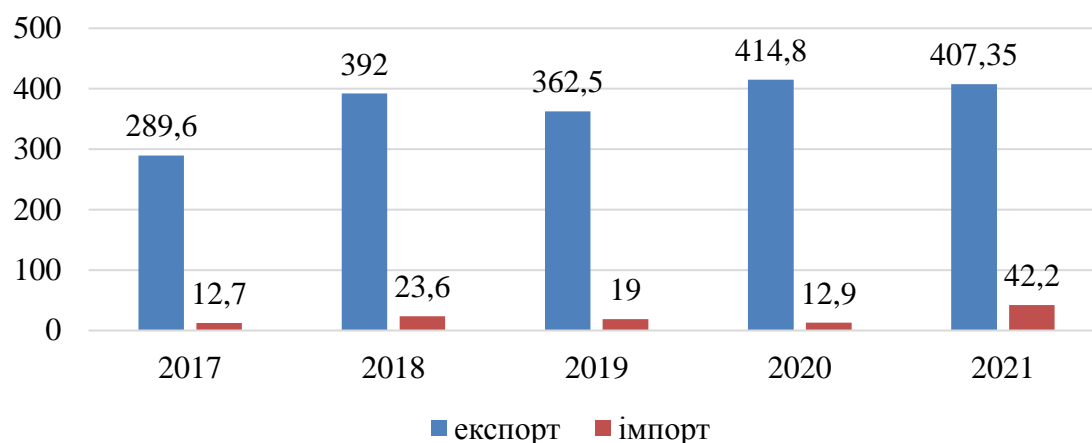

Рис. 2. Динаміка показників двосторонньої торгівлі товарами між Україною та Тунісом, млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [7].

Традиційно, до основних статей українського експорту до Тунісу відноситься зерно, свинець, чорні метали, добрива і також продукція неорганічної хімії. Позитивною динамікою характеризується також торговельно-економічне та двостороннє інвестиційне співробітництво із Єгиптом.

Для України характерними є тісне торговельно-економічне співробітництво із Єгиптом. Про що свідчать показники зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Єгиптом (рис. 3).

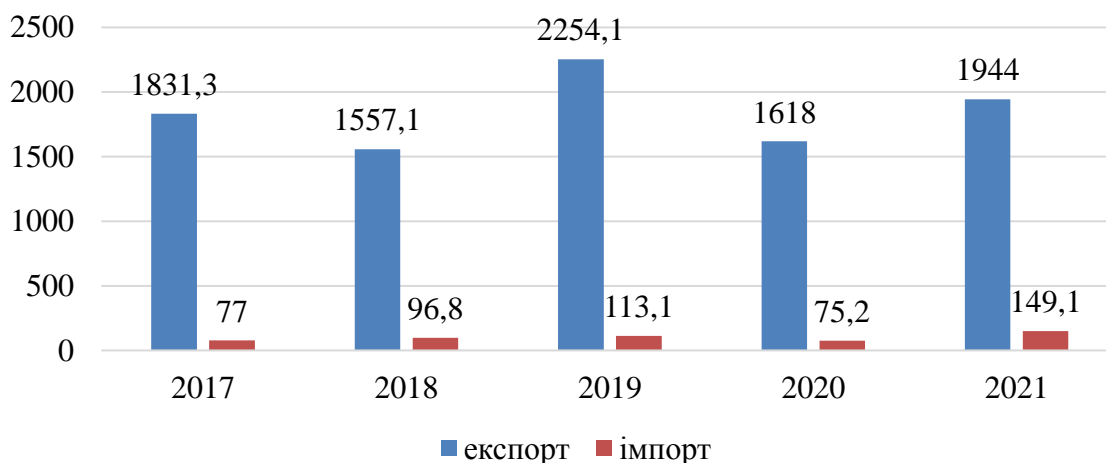

Рис. 3. Динаміка показників зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Єгиптом у 2017 – 2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [9].

Перспективними сферами для промислової кооперації України та Марокко можуть бути будівництво та ремонт суден, модернізація портової інфраструктури. Основними товарами українського експорту є зерно та автомобілі, імпорту – добрива та текстильний одяг. Основними експортними послугами з боку вітчизняних компаній є послуги, що пов'язані із подорожами. Обсяг торгівлі товарами у 2021 році склав 607,283 млн дол.

США (експорт – 482,764 млн дол. США, імпорт – 124,519 млн дол. США) [6].

Поглиблення українсько-алжирського торговельно-економічного співробітництва вбачається в заохоченні українських підприємств до практичної реалізації спільних інфраструктурних проектів у аграрній сфері з ціллю забезпечення продовольчої безпеки Алжиру. У структурі українського експорту переважають зернові культури, руда, чорні ме-

тали. Загальний зовнішньоторговельний оборот між даними країнами склав 571,6 млн дол. США [8].

Важливим ринком для збуту української продукції в африканському регіоні, незважаючи на складну політико-безпекову си-

туацію, є Лівія. Зовнішня торгівля між Україною та Лівією характеризується позитивним сальдо (рис. 4). Основними товарними позиціями є зернові, чорні метали, жири, цукор, кондитерські вироби.

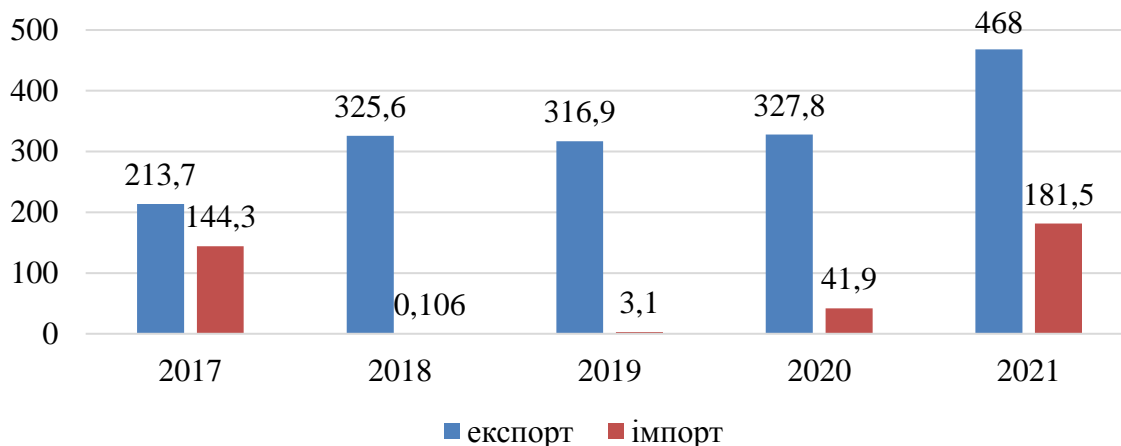

Рис. 4. Показники динаміки двосторонньої торгівлі України та Лівії у 2017 – 2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за даними [10].

На лівійському ринку працює ряд українських компаній, серед яких: ТОВ «Метінвест Холдинг» (металургійна продукція), ТОВ «КОМПЛЕКС АГРОМАРС» та СП «ВІТМАРК-Україна» ТОВ (продукція харчової промисловості), ПАТ «ДПЗКУ» (зернові), «КК «РОШЕН» (кондитерські вироби) [10].

Перспективними напрямками в контексті лівійсько-українського співробітництва, за умови стабілізації безпекової та внутрішньополітичної ситуації, можуть стати енергетика, будівництво, машинобудування і т. д.

До основних проблем співпраці України з країнами Африки можна віднести [2]:

– недостатній рівень дипломатичної активності;

– значний вплив Російської Федерації на країни Африки в різних сферах, зокрема політичній, військовій, економічній;

– відсутність базової стратегії щодо формування відносин з країнами Африки;

– відсутність чіткої позиції, стратегічного бачення розвитку торговельно-економічної співпраці з країнами Африки.

Аналіз географічної структури зовнішньої торгівлі товарами до найбільших торговельних партнерів серед країн Африканського континенту за січень 2022 року у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року (табл. 1) свідчить про збільшення обсягу експорту.

Таблиця 1

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України із окремими країнами Африки за січень 2022 року, млн. дол. США

	Експорт	у % до січня 2021	Імпорт	у % до січня 2021
Марокко	27,4	83,5	3,7	126,9
Єгипет	187,3	198,5	12,4	151,5
Алжир	91,7	208,2	0,4	17,4
Туніс	41,3	193,5	13,0	751,1
Лівія	61,8	249,1	21,7	-

Джерело: складено автором за даними [4].

Зважаючи на сучасну безпекову ситуацію, позитивно на розвиток торгівельно-економічних відносин та співробітництва між країнами Африки вплинула «зернова угода», укладена між Україною, Російською Федерацією, Туреччиною та ООН у Стамбулі. Від-

криття «зернового коридору» сприяло доправленню агропродукції і до країн Африки, зокрема Лівії та Єгипту.

Можна виділити ряд стратегічних напрямів зміцнення позицій України в країнах Африки (рис. 5).

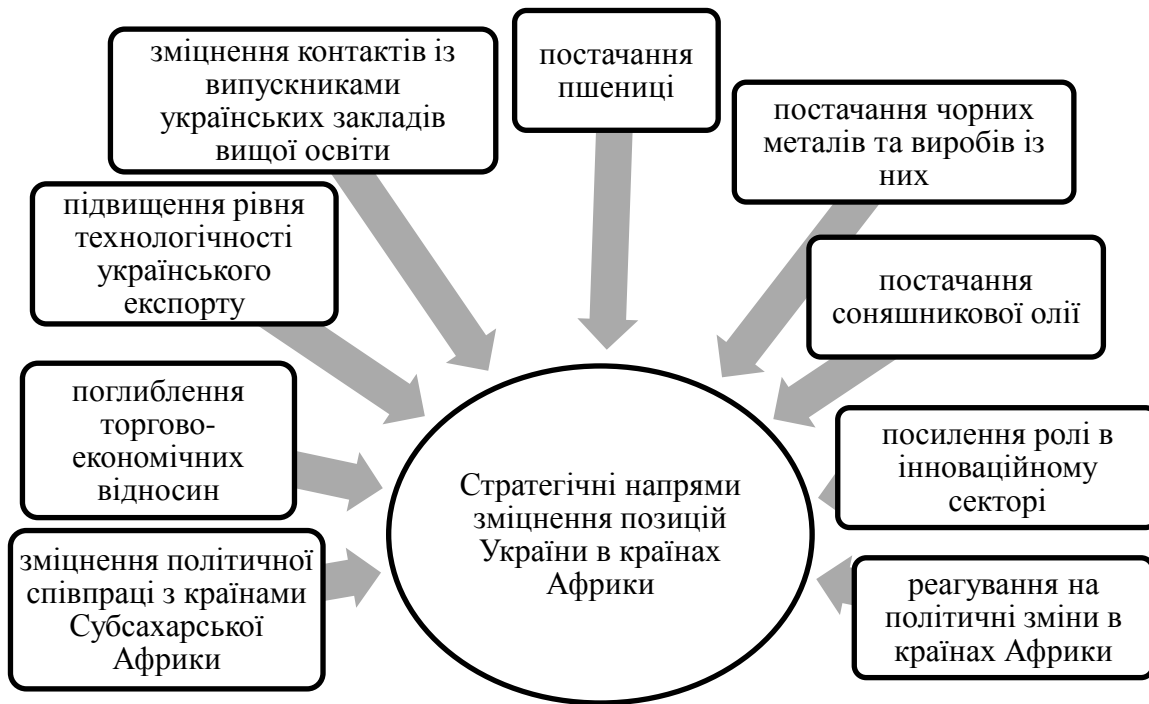

Рис. 5. Стратегічні напрями зміцнення позицій України в країнах Африки
Джерело: складено автором за даними [1, 2, 3, 11].

Нині Африканський континент може стати одним із найперспективніших ринків збуту для вітчизняних товарів. Потужний потенціал нашої країни у даному напрямі і зацікавлені платоспроможні африканські країни сприяють розвитку економічних відносин, що можуть бути взаємовигідні для обох сторін. Недоліком є те, що асортимент продукції, що експортується є недостатньо обробленою сировиною, для прикладу зерно, яке вже на місці переробляють у борошно, і це вагомо зменшує додану вартість. Проте, в загальному обсяг експорту зростає, найбільше в аграрній сфері.

Висновки. Нині зовнішня торгівля являє одне з основних джерел валютних надходжень для кожної країни, України тому не виняток. Зовнішня торгівля являє собою важливу матеріальну основу для співпраці між державами і значну складову безпеки держави, як зовнішньої, так і економічної.

Торгівельно-економічні відносини та співробітництво набувають особливої значимості, зважаючи на постійно зростаючі технологічні та економічні дисбаланси, вплив неекономічних чинників на глобальні процеси, незначне сповільнення економічного зростання провідних економік.

У даному контексті, африканський регіон сьогодні та в перспективі може слугувати одним із основних регіонів, що дозволить Україні, як країні-експортеру, реалізувати свої можливості в збільшенні обсягів експорту.

Пріоритети розвитку торговельно-економічного співробітництва України з країнами Африканського континенту, найбільш перспективні стратегічні підходи у підтримці та просуванні зовнішньоекономічних інтересів України, повинні бути націлені на укладання перспективних угод про зони вільної торгівлі з державами африканського регіону (на дво- або багатосторонній основі).

Література.

1. Економічні та безпекові перспективи для України на Африканському континенті. URL: <https://bintel.org.ua/publication/regions/afrika/nova-strategiya-stosovno-afriki/>
2. Забезпечення економічних інтересів України у відносинах з країнами Субсахарської Африки : URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_16_2021.pdf
3. Коляда О.В., Городнича К.В. Сучасний стан співпраці України з країнами Африки у сфері зовнішньої торгівлі товарами та прогноз на майбутні роки. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 55. С. 15-20.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України: Указ Президента України від 26.08.2021 № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
6. Торговельно-економічне співробітництво з Марокко. URL: <https://morocco.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3235-trade/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo-z-marokko>
7. Торговельно-економічне співробітництво між Україною і Тунісом. URL: <https://tunis.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/562-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-i-tunisom>
8. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Алжиром. URL: <https://algeria.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/336-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-alzhirom/stan-torgovvelno-ekonomichnogo-spivrobitnictva>
9. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Арабською Республікою Єгипет. URL: <https://egypt.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/397-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jegiptom/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo>
10. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Лівією. URL: <https://libya.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/454-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-livijeju>
11. Черемісіна С.Г. Стан та перспективи розвитку експорту зернових культур з України до країн Африки. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 33-43.
12. Olha Vovk, Akseniia Kaya. Security of economic systems in terms of sustainable development of the global information space. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development*. Publishing House «Baltija Publishing», 2021. p. 664

References.

1. Ekonomichni ta bezpekovi perspektyvy dlia Ukrainy na Afrykanskomu kontynenti. Retrieved from <https://bintel.org.ua/publication/regions/afrika/nova-strategiya-stosovno-afriki/>
2. Zabezpechennia ekonomichnykh interesiv Ukrainy u vidnosynakh z krainamy Subsaharskoi Afryky. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/analytrep_16_2021.pdf
3. Koliada, O.V., & Horodnycha, K.V. (2021). Suchasnyi stan spivpratsi Ukrainy z krainamy Afryky u sferi zovnishnoi torhivli tovaramy ta prohnoz na maibutni roky. *Infrastructura rynku*, Issue 55, 15-20.
4. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Stratehiia zovnishnopolitychnoi diialnosti Ukrainy. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.08.2021 № 448/2021. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
6. Torhovvelno-ekonomichne spivrobitnytstvo z Marokko. Retrieved from <https://morocco.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/3235-trade/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo-z-marokko>
7. Torhovvelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Tunisom. Retrieved from <https://tunis.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/562-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-i-tunisom>
8. Torhovvelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Alzhyrom. Retrieved from <https://algeria.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/336-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-alzhirom/stan-torgovvelno-ekonomichnogo-spivrobitnictva>
9. Torhovvelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Arabskoiu Respublikoiu Yehypet. Retrieved from <https://egypt.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/397-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-jegiptom/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo>
10. Torhovvelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Liviieiu. Retrieved from <https://libya.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovvelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/454-torgovvelno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-livijeju>
11. Cheremisina, S.H. (2021) Stan ta perspektyvy rozvytku eksportu zernovykh kultur z Ukrainy do krain Afryky. *Economika APK*, (3), 33-43.
DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103033>
12. Vovk, O., & Kaya, A. (2021). Security of economic systems in terms of sustainable development of the global information space. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development*. Publishing House «Baltija Publishing».

IMPACT OF UKRAINIAN ECONOMY ON THE DEVELOPMENT OF TRADE AND ECONOMIC RELATIONS AND COOPERATION BETWEEN AFRICAN COUNTRIES

*V. P. Zaliznyuk, Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Kyiv National University of Trade and Economics*

Methods. The scientific and methodological basis of the study of the impact of Ukrainian economy on the development of trade and economic relations with African countries is a strategic approach to public administration. The results of the study are based on general scientific and specific methods of the theory of public administration and international economic relations. In particular, the methods of generalization and comparison were used to formalize the trends and directions of development of economic relations and trade between Ukraine and African countries; methods of graphical representation and visualization of the results - to analyze the dynamics of trade exchange between the studied countries.

Results. The article analyzes the patterns of formation of the state policy of trade and economic relations of Ukraine with African countries and their impact on the economy of the African region. Trend analysis and graphical method of data visualization allowed to determine the priority areas of cooperation between Ukraine and the countries of the African continent in accordance with the Strategy of Foreign Policy of Ukraine.

Novelty. Approaches to the formation of the strategy of public administration of trade and economic policy of cooperation between Ukraine and the countries of the African region are generalized.

Practical value. The features of the formation of trade and economic relations between Ukraine and the five largest trading partners among the countries of the African region (Morocco, Egypt, Algeria, Tunisia, Libya) are analyzed. The main problems of Ukraine's cooperation with African countries are determined, which include: insufficient level of diplomatic activity; significant influence of the Russian Federation on African countries in various spheres, in particular political, military, economic; lack of a basic strategy for the formation of relations with African countries; lack of a clear position, strategic vision of the development of trade and economic cooperation with African countries. The geographical structure of Ukraine's foreign trade in goods with individual African countries is analyzed.

Keywords: trade and economic relations, economic cooperation, foreign trade, exports, imports, African region.

Надійшла до редакції 14.06.22 р.